תלמוד ירושלמי · מפרשים · חידושי רידב״ז על תלמוד ירושלמי · סדר מועד

חידושי רידב"ז על תלמוד ירושלמי מועד קטן

רבי יעקב דוד ב"ר זאב [הרידב"ז] וילובסקי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חידושי רידב"ז על תלמוד ירושלמי מועד קטן

רבי יעקב דוד ב"ר זאב [הרידב"ז] וילובסקי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חידושי-רידבז-על-תלמוד-ירושלמי-מועד-קטן/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה 202611200317-v39 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 6
הלכה ה 7
הלכה ז 8
פרק ב 9
הלכה א 9
הלכה ב 11
הלכה ג 13
פרק ג 13
הלכה א 13
הלכה ד 15
הלכה ה 15

פרק א

הלכה א

ניחא מעין שלא יצא בתחילה מעין שיצא בתחילה ולא טריח הוא בתמיה דליחוש דילמא אתי לאינפולי כדאיתא בש"ס דילן אלא כר"מ פי' דאין תימר מתניתין ר"מ היא דמתיר לקמן אפילו מעיין שיצא בתחילה ולא חייש דאתא לאינפולי ז"א דהא ר"מ מתיר אפילו בשדה בית הבעל וא"כ למה תני דווקא בית השלחן א"ר יוסי ד"ה כשהיה אחד ונעשה שנים או שהיה מימיו מועטין ונתברכו דאז לא חיישינן לאינפולי תני כן מעין שיצא בתחילה משקין ממנו אפילו שדה בית הבעל דברי ר"מ וחכ"א אין משקין ממנו אלא שדה בית השלחין שחרבה הרי מוכח בפירוש דמתני' דתנינן מעיין היוצא בתחילה משקין שדה בית השלחין אתיא כחכמים ולא כר"מ ומפרש הגמ' ע"ד דר"מ משקין ממנו דבר שאינו אבד ודבר שהוא טרח פי' דבר שאינו אבוד משקין ממנו דהוא ממעיין שיצא בתחלה דאין בו טירחא ודבר שהוא טרח משקין אפילו בית השלחין ואיכא לדידיה ב' היתירין דבר אבוד משקין אפילו בדבר טירחא ודבר שאינו אבוד משקין ממנו כלומר ממעיין שיצא בתחילה דליכא טירחא משום דא"ל דלא חיישינן דילמא נפל דאין לאמר דס"ל דחיישינן דילמא נפל ואיכא טירחא ומ"מ שרי אפילו בית הבעל ז"א דא"כ למה נקט מעיין שיצא בתחילה הו"ל למיתני מי קילור ומי גשמים אלא ע"כ דאשמעינן דגבי מעיין שיצא בתחילה לא חיישינן דילמא נפל וע"כ שמעינן מר"מ דשרי בדבר שאין בו טירחא אפי' בדבר שאינו אבוד אבל בדבר האבוד מותר אפילו בדבר שיש בו טירחא דאל"כ מאי נפ"מ בין דבר אבוד לדבר שאינו אבוד ע"ד דרבנן אין משקין ממנו אלא דבר אבוד ובלבד דבר שאינו טרח אבל דבר שאינו אבוד אפילו בדבר שאינו טרח אסור ושאיל אבד וטרח מה אמרי בה רבנן נשמעיניה מן הדא כל שהיא פסידא והולכת זו היא בית השלחין עמדה מלהכחיש זו היא בית הבעל מחלוקת דר"מ וחכמים להבין זאת מובן ע"פ שיטת הש"ס דילן דף ב' ע"א דגרסינן שם מאן תנא דפסידא כו' ואפילו במקום פסידא מטרח נמי לא טרחינן כו' ה"מ ר' יהודא היא דתניא מעיין היוצא בתחילה משקין ממנו אפילו שדה בית הבעל דברי ר"מ ר' יהודא אומר אין משקין אלא שדה בית השלחין שחרבה כו' יתר ע"כ אמר ר' יהודא לא יפנה אדם אמת המים וישקה לגינתו ולחורבתו בחוש"מ מאי חרבה אילימא חורבה ממש למה לי דמשקה לה ואמר אביי שחרבה ממעיין זה ויצא לה מעיין אחר ע"כ ופרש"י ז"ל דמוכח מכאן דלא שרי ר"י אלא ממעיין שיצא בתחלה דלאו טירחא הוא אבל מי גשמים ומי קילון דטירחא הוא לא שרי אפילו לבית השלחין ולכאורה צ"ב מאי שייכות הוא הא דמסיק מאי חורבה אילימא חורבה ממש כו' ואמר

אביי שחרבה ממעיין זה ויצא לה מעיין אחר דמשמע דמזה הוא עיקר הראי' וצ"ב והדבר פשיט דע"כ כל עיקר ההוכחה הוא מאביי דאל"כ לא הוי שום הוכחה דלא שרי ר"י אלא מעיין שיצא בתחלה אבל גשמים ומי קילור לא דז"א דאיכא למימר דאפילו מי גשמים ומי קילור נמי והא דתנינן בברייתא מעיין שיצא בתחלה הוא משום ר"מ דא"ל דדבר שאין בו טירחא מותר אפילו בדבר שאינו אבוד ע"ז פליג ר"י וס"ל דאפילו בדבר שאין בו טירחא לא שרי אלא בדבר אבוד אבל אין ה"נ דבדבר אבוד שרי אפילו בדבר שיש בו טירחא והא דנקט מעיין שיצא בתחילה הוא דכל עיקר אתא לאשמעינן לאפוקי מר"מ דשרי אפילו בדבר שאינו אבוד בדליכא טירחא ע"ז אתא לאשמעינן דאין משקין אלא דבר אבוד אבל דבר שאינו אבוד אסור אפילו בדליכא טירחא וכיון דכל עיקר אתא לאשמעיני דמעיין שיצא בתחילה אין משקין בית הבעל וכל עיקר דתני מעיין שיצא בתתילה הוא בשביל לאשמעינן הך דינא בדבר שאינו אבוד אין משקין אפילו בדבר שאין בו טירחא אבל מאביי מוכח שפיר דמפרש אביי דחרבה הוא שחרבה מעיין זה ויצא מעיין אחר ופירש"י ז"ל כיון שרגילה לשתות אי לא משקה ליה עכשיו אית ליה פסידא יתירה אפ"ה לא שרי ר"י אלא ממעיין שיצא בתחילה דלאו טירחא הוא אבל מי גשמים ומי קילור לא שרי אפילו לבית השלחין עכ"ל ז"ל פי' דאי ס"ד דלר"י שרי בדבר האבוד אפילו בדאיכא טירחא ורק כל עיקר דתני מעיין שיצא בתחילה דמשקין בה"ש הוא כל עיקר לאפוקי בה"ב לא א"כ למה תני בה"ש שחרבה ממעיין זה וכו' דאיכא פסידא יתירה יותר מבה"ש אחר הול"ל הכי ר"י אומר אין משקין אלא בה"ש סתמא דהא אפי' סתם בה"ש דליכא רק פסידא ולא פסידא יתירה נמי מותר וא"כ למה נקט בה"ש שחרבה דאיכא פסידא יתירה וקשה למה לן פסידא יתירה דהא סתם בה"ש נמי מותר וממילא מפקע בה"ב אפילו ממעיין שיצא בתחילה ולמה תני בה"ש של פסידא יתירה אלא ע"כ דקמ"ל דאפילו בה"ש שחרבה ממעיין זה דאיכא פסידא יתירה אפ"ה לא שרי אלא ממעיין שויצא ועפ"ז יתבאר הירושלמי דידן דה"פ דשאל אבד וטרח מה אמרי בה רבנן פי' אם הא דתני מעיין שיצא הוא משום ר"מ דקמ"ל דדבר שאינו טרח מותר אפילו בדבר שאינו אבוד ע"ז קמ"ל דלחכמים לא התירו אלא בבית השלחין דהוא בדבר אבוד אבל ה"ה אפי' בדבר הטורח נמי מותר או דדווקא הוא דאפילו לרבנן נמי אינו מותר אפילו לבית השלחין אלא ממעיין שיצא בתחלה והא דקאמרי רבנן בה"ש שחרבה לא נקטו בה"ש סתם אי רק לאפוקי מר"מ לחוד למה נקט בה"ש שחרבה משום דבאמת אינו מותר לסתם בה"ש אלא דווקא בה"ש שחרבה אבל בה"ש שלא חרבה זה הוי בית הבעל ככל בית הבעל ע"ז פשיט כל שהיא פסידא הולכת זהו בה"ש ודווקא עמדה מלהכחיש

זהו בה"ב א"כ ע"כ דאפילו בה"ש שלא חרבה נמי דין בה"ש איט ליה ולא דין בה"ב דבה"ב היא דווקא בעמדה מלהכחיש ואם כן למה נקט בה"ש שחרבה בפסידה יתירה אלא וודאי לאשמעינן דאפילו הכי לא שרי אלא ממעיין שיצא בתחלה כדפי' רש"י ז"ל הנ"ל ונקטינן מסקנא דלשיטת הירושלמי לא שרי אלא בדבר האבוד ולית ביה טירחא כמו דמוכח לקמן משיטת הירושלמי מפורש ומתורץ בזה קושית המה"פ ז"ל ודו"ק:

מה אנן קיימין אם בשעה שהגשמים יורדין והלא כמשקין לים הגדול הן פי' הפ"מ ז"ל כמושקין לים הגדול מחוברין לים הגדול והוא מלשון נשיקת המים ומחוברין לים הגדול חשיבא וצ"ע לפי אם היה חפירה מלא שאובין כשר הוא לטבול בו בשעה שהגשמים יורדין דהוי נשיקה לים הגדול ולולי דמסתפינא היה נראה דה"ג כמשקין מים הגדול הן כלומר דאותן המים חשובין כשמשקין מהם כמו שמשקין מים הגדול ולמה אסור. ותיבת משקין אין הפירוש מושקין דחסר וא"ו אלא השקאה ממש מ"ל משקין בה"ש והראי' הוא ממי קילון דהוא מי גשמים המכונסין ואם בשעה שהגשמים יורדין לבור ומהבור לבה"ש למה אסור הלא כמשקה מים הגדול וכל עיקר דאסרו בגשמים הוא משום מי קילור ומי קילור גופיה היה מותר בשעה שהגשמים יורדין בריכה שנתמלאת מן הקולין כו' שדה בה"ש שניטופה לתוך בה"ש אחרת כפי' הק"ע ז"ל והוא מפי' רש"י ז"ל דף ד' ע"א דהוי בריכה בין בה"ש זה לבה"ש אחר א"ר ירמי' ועודה מנטפת וכן קאמר ר' ירמי' בבבלי וכיון דאמר ר' ירמי' ועודה מנטפת ע"כ דמוקי ר' ירמיה דאיכא בריכה בין בה"ש זה לבה"ש אחר ונשקית מן הבריכה ולא מן הניטוף ע"ז קמ"ל ר' ירמי' דלא מהני עד שתהא עודה מנטפת גם כן וע"כ לפ"ז מסיק הראיה וכי מחמת הניטוף כו' לא מחמת עצמה ומ"מ כיון דהיא מנטפת ג"כ שרי להשקותה אף ממי קילון מהבריכה של בה"ש זה לבה"ש זה ומזה מוכח דבריכה שנתמלאה מן מי קילון מותר להשקות מתוכה בשעה שהמעיין נמשך לתוכה ובלא ר' ירמי' לא היה שום ראי' מכאן דדילמא השקאה הוא אך מן הניטוף אבל מן מימרא דר' ירמי' שפיר מוכח דאינה נשקית מן הניטוף אלא מן הבריכה ואעפ"כ שרי:

הלכה ב

פתר לה תרין פתרין כשהיה לו דבר מועט בתוך ביתו אתיא דראב"ע כר"י יפה פירש בגליון דהוא ר' יוסי דפ' איזהו נשך וכן איתא מפורש בירושלמי פ' א"נ עיי"ש:

הוון בעין מימר מ"ד תמן מפני מראית עין וכא מראית העין מ"ד תמן מפני שמכשיר את צדדיה לזריעה וכא מה א"ל פי' כיון דראב"ע ל"ל משום מראית העין א"כ הכא מ"ט ומשני ל"ל אלא בהדא שמא לא ימצא לו זבל ונמצא מזבל את אותו המקום פי' דע"כ

מפרש כפתר הראשונה כשהיה לי' דבר ממועט בתוך ביתו ולא כפתר אוחרן שהיה ליה דבר ממועט בתוך שדהו ועי' בדברינו בירושלמי במס' שביעית מפורש יפה ע"פ גי' הגר"א ז"ל:

הלכה ה

תמן תנינן בהרת כגריס ופסת כגריס ונולד לפסיון מחי' או שער לבן והלכה לה האום רבי עקיבא מטמא וחכמים אומרים תראה בתחלה הא רבי עקיבא מטמא ומחליט ורבנן אמרי תראה כתחילה מחליטין ומה ביניהון ר"י אמר ערב הרגל ביניהון ר"ע אמר הי קדמייתא ואין את נזקק לו לא להקל ולא להחמיר כו' פי' דרבי עקיבא וחכמים נחלקו בפלוגתא דר"מ וחכמים דרבי עקיבא סבירא ליה כחכמים וחכמים סבירא להו כר"מ דרואין להקל ולא להחמיר ומפרש להקל ולא להחמיר כיצד הוא דרואה הכהן ופוטרו מן הראשונה היינו נזקק להקל ואינו נזקק להשני' כלל כיון שהוא בתחלה אין נזקק לזה והראשון שכבר טימא נזקק לו ופוטר אותו מראשונה והיינו רואין להקל ופוטרו מן הראשונה ואין נזקק להשני' כלל לא להקל ולא להחמיר וממילא ישאר טהור ברגל דכ"ז דלא טימא אותו הכהן טהור הוא ורבי עקיבא סבירא ליה כחכמים דהוא קדמייתא וכבר טימא אותו הכהן ולא שייך רואין אותו להקל כיון שאינו יכול לפטור אותו מראשונה והיינו דקאמר ר"ע אומר הוא קדמייתא ואין את נזקק לו לא להקל ולא להחמיר כלומר אין זקוק להחמיר פשיטא וגם אין זקוק להקל כיון דהוא קדמייתא וחכמים ס"ל דחורי הוא ואת פוטרו מן הראשונה והיינו רואין להקל והיידא הוא שלא להחמיר פי' כיצד ולא להחמיר אין את נזקק לו לשניה לא להקל ולא להחמיר ומשכח"ל רואין את הנגעים להקל ולא להחמיר דלהקל דפוטרו מן הראשונה ואין רואין להחמיר דאין נזקקין לו להשניה אבל לר"ע אין נזקקין לא להקל ולא להחמיר דהא הכל אחד הוא וכבר טמא הוא ואין נזקקין לו כלל אמר ר"י בשם ר"א אתיא דיחידייא דהכא דנגעים כסתמא דתמן דמ"ק כו' כדמפרש ר"ע אומר הוא קדמייתא ואין את נזקק לו לא להקל ולא להחמיר ודיחידייא דתמן כסתמא דהכא פי' ר"מ דמ"ק כסתמא דנגעים כדמפרש ורבנן אמרי חירי הוא ואת פוטרו מן הראשונה ותנינן הכא ר"מ אומר רואין את הנגעים בתחילה להקל אבל לא להחמיר [והא דגרסינן ותנינא הכא ר"מ אומר ולא גריס ותנינן תמן מצוי כמה פעמים בירושלמי ובאמת צ"ל איפכא אתיא דיחידייא דהתם כסתמא דהכא וכן מצוי כו"כ פעמים] ריב"ב בשם ר"א בין דיחדייא דהכא דמ"ק כו' תמן בשהלכה לה האום ברם הכא כו' והאום קיימת פי' כיון דהלכה האום הכל מודין דחורין הוא אך הכא שהאום קיימת רק הסימנין הלכו בזה נחלקו ר"מ וחכמים דר"מ ס"ל דכיון דהלכו הסימנים תראה

כתחלה חשוב וחכמים ס"ל דכיון דהאום קיימת הרי קדמייתא חשוב כ"ז הוא שיטת ר' יוחנן וע"ז פליג ר"ז וקאמר דימי הרגל ביניהם ר"ל דפליגי בזה הפלוגתא ברגל גופי' דמזהרין ישראל שיהיו טהורין ברגל אבל לא בערב הרגל אבל ר' יוחנן מחדש אפילו על ערב הרגל:

א"ר נראין דבריי ר"י במוסגר ודברי ר"מ במוחלט מכאן סיוע להרמב"ם ז"ל דמפרש הברייתא דהוא לא כענין דמתניתן דדברי רבי לא קאי רק על הברייתא אבל במתניתן אין שום נפ"מ בין מוסגר למוחלט עי' במל"מ ז"ל פ"ז מה' יו"ט דמתרץ כן שיטת הרמב"ם ז"ל והכא מוכח ע"כ כן דהא מתניתן מוקמינן באוקימתא אחריתי דפליגי בפלוגתא דר"ע וחכמים אם היא קדמייתא או חורן הוא ולפי וה אין שייך דברי רבי לעשות נפקא מינה בין מוסגר למוחלט ועל כרחך דקאי רבי על הברייתא לחוד והמתניתן לחוד ודו"ק:

ר"ז אמר ימי הרגל ביניהן ר"ע היא קדמייתא ואינו נכנס לעזרה ורבנן אמרי חורי נכנס לעזרה כנ"ל ומוכח היא:

הא ר"ע מטמא ומחליט ורבנן אמרי תראה בתחלה מחליטין ומה ביניהן הוא כמו אמר מר [ומצוי הוא כמה פעמים בירושלמי] שמואל אמר פריחה ביניהן א"נ דמיותר הוא כגי' הק"ע ז"ל ודו"ק:

הלכה ז

תני אבל מתכוין הוא ונושא מערב הרגל לית הדא פליגי על ר"א וכו' ואפילו על דר"ח לית הוא פליג א"ר בא עלת כלתא נפקית טירחותא ע"כ הסוגיא חמורה הק"ע ז"ל מגי' כדי לחבר הא דא"ר בא להיא דר"א והפ"מ ז"ל מפרש לית הדא פליגי בניחותא וזה דוחק דבכ"מ בירושלמי הוא בתמיה ובלשון קושיא הוא ובכל אתר ואתר ועוד עיקר חסר מן הספר מפני מה לית הדא פליגי והא דפי' רש"י ז"ל משום דטירחא חד יומא ועיקר שמחה חד יומא ולא משהי אינש נפשי' אחד יומא כדאיתא בבבלי עיקר חסר מן הספר וביחוד קשה לי דקאמרינן ואפילו על ר"ח לית הדא פליגי מפני מה קאמר על ר"ח ואפילו יותר מכולם ע"כ נראה לתענ"ד כמו שפירשנו לעיל בה"ה בתוס' הרי"ד דשם פלוגתא הוא בין ר"י ור"ז אם בדבר שהוא סותר למצות הרגל דאסור ברגל מגזה"כ אם אסיר ג"כ מגזה"כ הזה אף בערב הרגל או דאינו אסור אלא ברגל ומותר בערב הרגל וא"כ לפ"ז ניחא לית הדא פליגי על דר"א בתמיה דחיישינן מדרבנן שיטריח א"כ מאי נפ"מ בין ערב הרגל לרגל גופי' דאפילו כשנושא מערב הרגל נמי אסרוה רבנן משום שיטריח ביו"ט וכן לית הדא פליגי על ר"י דס"ל משום ביטול פ"ו ומסיק דאפילו לר"ת לית הוא פליגא דאפילו לר"ת יש נמי למימר דאסור בערב הרגל אליבא שיטת ר"י דאף דיש לאמר

דמותר בערב הרגל מ"מ הא תלי בפלוגתא דר"י ור"ז לעיל במצות הרגל באזהרת שלא יעשה מצוה הסותר למצות הרגל אם הוא מוזהר ג"כ על ערב הרגל ג"כ או לא דלחד מ"ד אסור בערב הרגל ולחד מ"ד מותר וע"כ קאמרינן ואפי' על דר"ח נמי לא פסיקא לן דיהא מותר בערב הרגל וי"ל דאפילו על דר"מ נמי פליג וא"כ קשה מ"ט דמתניתן ע"ז מתרץ א"ר בא עלת כלתא נפקית טרחותא וא"כ שפיר טעמא דמתניתן כר"א ודו"ק:

פרק ב

הלכה א

אנן תנינן מי שהפך את זיתיו תני ר"ח מי שהיה זיתיו הפוכין ושנויין פי' דר"ח תני על המתניתן ומפרש להמתניתן בשהפך ושנה ולא דתני ברייתא אחריתי מי שהפך זיתיו ושנוין וכו' טוען קורה ראשונה כו' דברי ר' יהודא ר' יוסי אומר זולף וגומר כדרכו ז"א אלא דתני ר"ח רק פי' המתניתן הא דתנינן במתניתן מי שהפך את זיתיו פי' שהי' זיתיו הפוכין ושנויין וכן מצינו כמה פעמים דתני ר"ח על המתניתן ולא ברייתא באנפי נפשה ודוגמא במס' נדה דף כ"ז ע"ב תני ר"ח עלה פי' דתני על המתניתן וה"נ ה"פ דתני ר"ת עלה דמתניתן ומפרש מתניתן צריכה לר"ח ודר"ח צריכה למתניתן פי' דצריכה לפי דתנינן סתם במתניתן וצריכה לפי הפי' דתני ר"ח עלה דהמתניתן דאי תנא במתניתן ולא ר"ח הייתי אומר לא אמרן אלא שהפכן פ"א אבל אם הפכן ושנויין דברי הכל מותר דאפילו לר"י לאו משום דכיון דהפכן ב' פעמים איכא למיחש שמא יתעפשו כפי' הפ"מ ז"ל את זה לא הבנתי דהא בטעינת קורה שוב לא יתעפש ועוד הא כשהפכן לא יתעפשו יותר משלא הפכן כדפי' הה"מ ז"ל כמובא לקמן אלא ה"פ דהא"מ דאימתי מתיר ר"י רק בקורה ראשונה משום דכיון דטעון קורה ראשונה יצא מהפסד מרובה ואינו רק הפסד מועט כדפי' רש"י ז"ל במתניתן דטיענת הקורה מוציאו מהפסד מרובה עיי"ש ור"י סבירא ליה דלא התירו במועד אלא הפסד מרובה ולא הפסד מועט כדאיתא לקמן והא"מ דאימתי מוציאו טעינת קורה ראשונה מהפסד מרובה הנ"מ כשהפכן רק פ"א ולא הי' נגמרין כ"כ לתתן אותן על בית הבד:

להוציא לסחוט המשקין מהן אבל כשהפכן ב' פעמים ונגמרין לתת אותן על בית הבד לעצרן לסחוט המשקין ע"כ אם לא יוציא לגמרי המשקין מהם יופסדו בהפסד מרובה ואז אפילו לר"י מותר לגמור כדרכו סחיטת המשקין ע"ז קמ"ל ר"ח דאפילו כשהפכן ב' פעמים ונגמרין לתתן על בית הבד לסחוט המשקין מ"מ די לר' יהודא בטעינת הקורה הראשונה ואילו תנא ר"ת ולא תנינן במתניתן סתמא הא"מ דאימתי מתיר ר' יוסי לסחוט

הכל דווקא כשהפכן ב' פעמים ונגמרין לסחוט מהן המשקין ואם לא יסחוט הכל יהיה הפסד מרובה אבל כשהפכן פ"א אף לר' יוסי די בטעינת קורה ראשונה ע"ז קמ"ל סתמא דמתניתן דלר' יוסי מותר לגמור אפילו כשהפך רק פעם אחא א"ר פינחס בי רבי זכי' מתניתן בטיטנוס מה דתני ר"ח בגרגרין פי' טיטינוס בפ"א הרי הוא כגרגרים ב' פעמים רבנן דקיסרין אמרין מתניתין כר"י ומה דתני ר"ח כר' יוסי ר"י אומר יאבד דבר מועט ואל יאבד דבר מרובה ר' יוסי אומר אל יאבד דבר כל עיקר יתבאר עפ"י הה"מ ז"ל בה' יו"ט פ"ז דכתב דהיפך הוא רבותא דאע"ג דכבר הפכו ואינן מתעפשות כ"כ מותר לטעון קורה לר"י ולר' יוסי לגמור דאכתי דבר האבוד הוא עכ"ל ז"ל ועפ"ז יתבאר היטב הסוגיא דידן רבנן דקיסרין אמרין מתניתן כר' יהודא פי' דהפיך פ"א הוא הפסד מרובה יותר משהפך ב' פעמים דבשהיפך פ"א אינן מתעפשות כ"כ כמו בלא הפכן כלל ובשהיפכן ב' פעמים אינן מתעפשות כ"כ כמו בשהיפכן פ"א וא"כ נקט תנא דידן דווקא הפך פ"א אבל כשהפך ב' פעמים אז לר"י אף לטעון קורה ראשונה אסור דהא ר"י ס"ל דיאבד דבר מועט דלפיכך אוסר לגמור כדרכו וא"כ לפ"ז כשהפכן ב' פעמים דאז אינו אלא דבר מועט פסידתן ע"כ לא שרי לר"י אף לטעון קורה אחת וע"כ נקט התנא דידן היפך פעם אחת הוא משום ר"י אבל ר"ח תני על המתניתן דאליבא דר' יוסי מותר אפילו כשהיפך ב' פעמים דאז ההפסד מועט מ"מ מותר דהא בשטען קורה הראשונה נמי אין הפסד מרובה מ"מ ס"ל לר' יוסי דיגמור דס"ל דלא יאבד כל עיקר ע"כ תני ר"ח דאליבא דר' יוסי מותר אפילו כשהפכן ב' פעמים ולדברינו לפי הסתמא דגמ' ולבין רבנן דקיסרין נפ"מ בשהפכן ב' פעמים דלהסתמא דגמ' בשהפכן ב' פעמים אף דלא הוי הפסד כ"כ כמו בשהפכן פ"א מ"מ עדיין הוי דבר האבוד מרובה כמו בשהפכן פ"א אף דלא הוי הפסד כ"כ כמו בשלא הפכן כלל מ"מ הוי עדיין דבר אבוד מרובה כמו כן בשהפך ב' פעמים אף דלא הוי הפסד כ"כ כמו בשלא הפכן כי אם פעם אחת מ"מ הוי עדיין דבר מרובה ולרבנן דקיסרין לא הוי דבר מרובה כלל כשהפכן ב' פעמים ור"ח לא תני ב' פעמים רק אליבא דר' יוסי דלדידיה אפילו בשהפכן ב' פעמים נמי מותר ודו"ק:

רבנן דקיסרין אמרין ע"פ דברינו בקונטריס מתורץ קושית הראי"ז ז"ל על הרמב"ם ז"ל בפ"ז מה' יו"ט דמקשה מהירושלמי הזה ודו"ק:

ר"י ב"פ בשם ר"י כשם שהן חלוקין כאן כך הן חלוקין בה' אבל דתני אלו דברים כו' אמרו לו אם אינה נזרעת פשתן כו' מני אמרו לו ר' יוסי מחלפה שיטת דר' יהודא תמן. הוא אמר יאבד דבר מועט כו' פי' דבמועד מחמיר והכא מיקל שניא הוא תמן שדרכו להערים פי' דבמועד יתכוין לעשות מלאכתו במועד ויהי' כיון מלאכתו במועד ע"כ בדבר

מועט מחמירינן ופריך ולפ"ז כ"ש מחלפי' שיטתו דר' יוסי כצ"ל וכן כתב הש"ק ז"ל מה אין תמן שדרכו להערים את אמר מותר כו' אר"ח מני אמרו לו חכמים שהן בשיטת ר"י במועד פי' דאמרו לו המה החכמים דס"ל בשיטת ר"י במועד הן השיבו לו אבל לא ר' יוסי וכן איתא בירושלמי במס' פסחים פ' כיצד צולין מני אמרו לו חכמים שהן בשיטת ר"י לאו בר פלוגתא דר"י אלא החכמים דס"ל בשיטתיה ומה שהק' הש"ק ז"ל על הא דקאמר כשם שהן חולקין כאן כו' הא לא דמי פלוגתי' להדדי יש כזה בירושלמי ג"כ במס' סוטה פ' אלו נאמרין כהנא אמר כשם שהן חולקין כאן כך הן חולקין בחומש הפיקודים ופי' הפ"מ ז"ל שם דאף דלא דמי ממש אבל לדוגמא נקט וה"נ דכוותי' ודו"ק:

הלכה ב

אמר ר' זעירא לא אמר אלא וכן מי שהיה יינו בתוך הבור הא בתחלה אסור פי' דלבצור לכתחלה אסור אפילו כשאירע אונס או אבל או שהטעוהו משום דמלאכת מחובר אסור אפילו בדבר האבוד כדאיתא בש"ס דילן דף י"ב ע"ב גבי ר"ה חצדו ליה חצדא במועדא איתיביה רבה בר הונא לר"ה טוחנין קמח במועד כו' במה דברים אמורים בתלושין מן הקרקע אבל מחובר לקרקע אפילו כולו אבד אסור כו' א"ל יחידאה הוא ולא ס"ל כותי' ע"כ וה"נ קאמר אבל בתחילה דהיינו לבצור במחובר אסור אפילו בדבר האבוד ע"ז מתמה הגמ' מה אנן קיימין אם בשהגיע זמנו לבצור ולא בצר הוא חטא על נפשי' פי' דהגיע זמנו אם לא יבצור יהיה פסידא דלא יכול קאים יותר א"כ באופן זה הוי אסור אפילו בתלוש משום דהוי כיון מלאכתו במועד אם בשלא הגיע זמנו לבצור יכול הוי קאים ואין סברא לחמור כ"כ במחובר דאפי' בשלא היה לו לבצור קודם החג נמי יהא אסור במחובר ומסיק אלא כי אנן קיימין בשהגיע זמנו לבצור והוה סבר דו וכו' ולא קם ואירע דבר במועד שאם ימתין יפסיד דאז אינו מותר אלא בדבר תלוש אבל לא במחובר ומסיק להביא ראיה לזה דלא מחמירינן כ"כ במחובר דאסור אלא דווקא בהי' סבור דו יכיל קיים אבל שלא הגיע זמנו לבצור מותר אפילו במחובר דהא ר"ש בי ר' ינאי קטף כרמיא במועדא כו' הרי חזינן מפורש דרשאי במחובר דבר האבוד בשלא הי' לו לבצור קודם החג ומכאן למד הרא"ש ז"ל ומובא בשו"ע או"ח סי' קל"א דנאנס או שהיה סבור שהיה יכול לשהות עד אחר הרגל ולא עשה קודם הרגל ואירע דבר במועד שאם ימתין יפסיד מאחר שהוא דבר אבוד מותר ומביא הרא"ש ז"ל ראיה דסבור שהוא יכול לשהות עד אחר הרגל הוא מותר בדבר האבוד מהאי ירושלמי דאי ס"ד בסבור שהוא יכול לשהות הוי כיון מלאכתו במועד א"כ מאי חומר הוא במחובר יותר מבתלוש דקאמר ר"ז דלא אמר אלא מי שהיה יינו הא בתחלה אסור ומסקינן דאין נפ"מ בין מחובר לתלוש

אלא בזה לבד דאי בלא הגיע זמנו קודם החג אין סברא להחמיר כל כך במחובר ואם בשהגיע זמנו קודם החג אפילו בתלוש נמי אסור ואין שום חומרא במחובר יותר מתלוש רק בהיה סבור דבתלוש ומותר ובמחובר אסור אלמא בהי' סבור כו' מותר כמו אונס בתלוש ומתורץ קושית הש"ק ז"ל דברי המתחיל הא דהניח דינא דהרא"ש ז"ל בצריך עיון גדול ודו"ק:

ודע דהאי סבור דו יכול קיים לאו למימרא שטעה בזה ז"א אלא דבאמת כן הוא דהיה יכול קיים אלא שאירע דבר דלא יכול קיים כן פי' הרא"ש ז"ל וכן כתב הטור ז"ל מפורש ושלשה חילוקים יש בדבר בשהגיע זמנו לבצור דלא יכול קיים לפני המועד זהו הגיע זמנו דרישא אז אסיר אפילו בתלוש וביכול קאים נפ"מ בין הגיע זמנו ללא הגיע זמנו דבלא הגיע זמנו קודם המועד מותר אפילו במחובר אבל בהגיע זמנו ויכול קאים אך אירע דבר במועד דלא יכול קאים אז בתלוש מותר ובמחובר אסור וע"כ דשיטת הש"ס דילן נמי הכי הוא דאל"כ מאי פריך רבה בר הונא לר"ה מברייתא דטוחנין קמח במועד כו' בד"א בתלושין אבל במחובר לקרקע אפילו דבר האבוד אסור אדמותיב ליה מברייתא ליסעייא ליה ממתניתן דריש מכילתין משקין בה"ש במועד הרי דמותר בדבר האבוד אפילו במחובר ועוד דאין סברא דר' יוסי פליג על ההיא דמשקין בה"ש. במועד אלא ע"כ דגם לשיטת הבבלי הוא כן והירושלמי מאיר עינינו להבין בזה שיטת הבבלי דע"כ גם לר' יוסי מותר להשקות בה"ש דהא בית השלחין הוא דמשקין אותה כדפרש"י ז"ל במתניתן ולא מועיל ההשקאה שהשקה אתמול על היום ואדרבה ברגילין לשקותה לפני המועד נפסדת יותר כשלא יושקו אותה במועד משדה דלא רגילין להשקותה כלל דהא בזרעים שלא שתו לפני המועד ס"ל לת"ק דלא ישקם במועד עי' במתני' דף ו' ע"ב עיי"ש וא"כ גם ר' יוסי מודה דמותר אפילו במחובר ובכל מחובר כשלא היה לו לעשות מאתמול מותר אפילו לר' יוסי אך כשהיה איפשר לו לעשות מאתמול אך דלא היה צריך אתמול ועכשיו אירע דבר שצריך אף שלא נקרא כיון מלאכתו ומותר בתלוש מ"מ במחובר אסור אליבא דר' יוסי והא דר"ה חצד חצדא מיירי נמי שהיה יכול לחצוד אתמול אך דלא היה צריך דלא היה נפסד והיה קיים ואך אירע דבר במועד שאם ימתין יהיה דבר האבוד ע"ז מותיב רבה בר הונא מברייתא דטוחנין קמח דתנינן התם דבמחובר אסור אפילו דבר האבוד וע"ז מסיק דיחידאה הוא ולא ס"ל כוותיה ע"כ להמסקנא לשיטת הש"ס דילן דאין חילוק כלל בין תלוש למחובר והכל מותר בדבר האבוד בין שהיה איפשר לו לעשות מאתמול אך דלא היה נדרש והי' יכול לקיים אך דאירע דבר במועד דאם ימתין יפסיד מותר או

דהיה אותו דבר מאתמול אך דנאנס אתמול הכל שרי לפיכך לא חילקו הפוסקים ז"ל להלכה בין תלוש למחובר ודו"ק:

הלכה ג

ר"ח חברין דרבנן אמר פרגמטיא נגבית מנכסי יתומין קטנים כדאיתא בפ' המקבל דף ק"ד ועי' בר"א ז"ל שם הוון בעין מימר בשיש עדים פי' דיש עדים שזאת היא הסחורה מהפרגמטיא בעין הא אם אין עדים יודעין שזאת הוא אף שיודעין שיש ביד אביהם פרגמטיא לא נגבית מנכסי יתומין רבנן דקסרין בשם ר' לא לכן צריכה בשיש עדים דעין פי' דמיירי בשיש עדים יודעין וכן איתא כה"ג במס' כתובות בירושלמי פ' מי שהיה נשוי לכן צריכה פי' דמיירי בשיש עדים יודעין וכן איתא כה"ג במס' כתובות בירושלמי פי' מי שהיה נשוי לכן צריכה פי' דכל עיקר דצריך לאשמעינן וה"נ דכוותי' דמוקי רבנן דקיסרין בשם ר' לא דמיירי ביש עדים יודעין שזאת הוא הפרגמטיא אבל אין אינן יודעין שזאת הסחורה הוא שלו לא גבי מהיתומים אף שיודעין שיש ביד אביהן פרגמטיא לא גבי ומתמה הגמ' הא אם אין עדים יודעין נעשית כפיקדון ולא גבו כך אנו אומרים פיקדון לא יגבה מנכסי יתומין בתמי' דאפילו אם פקדון הוא בעלמא ביד יתומים נמי צריך למגבי ומתמה הגמ' על תמיהתו מה בינה למלוה ולמה תתמה האיך איפשר שלא יוגבה פקדון מהיתומים הא באמת אין גובין דמה בין פקדון למלוה ומשני מלוה ניתנה להוצאה וזה לא ניתן להוצאה ע"כ אפילו פקדון בעלמא גובין מיתומים ע"כ שפיר מתמה על חלק הפקדון כן שיטת הירושלמי ולפי מה דקי"ל לפי שיטת הש"ס דילן דלהש"ס דילן פקדון אין נגבית מהיתומין ע"כ דווקא בשיש עדים יודעין שזאת היא הפרגמטיא אבל בלא"ה אינו גובה וכן פסק בטוש"ע חו"מ סי' ק"ח ודו"ק:

פרק ג

הלכה א

תני כל אלו שאמרו מגלחין במועד מותרין לגלח בתוך ל' ימי אבל אית תניי תני אסור ואית תניי תני מותר אר"ח מ"ד מותר בשיש שם רגל ומ"ד אסור בשאין שם רגל פי' דל' של אבילות אפילו לבתר אונס נמי אין שום היתר בו ודמי הל' כמו בז' אבילות ואין שום חילוק בין ל' לז' אפילו דהיה האבילות לבתר אונס כגון לאחר שבא ממנה"י אעפ"כ אסור לגלח בל' כמו בז' ואין נפ"מ בין ל' לז' אלא בשיש רגל או בתוך ל' או תיכף לאחר ל' כדי שלא יכנס לרגל מנוול מותר לגלח בתוך ל' אבל כשאין רגל אסור כל ל' כמו ז' ולא מהני אונס לפני האבילות על תוך ל' רק לענין רגל וע"ז קאמר מתניתן מסייעא לר"ח הרי

שתכפוהו אביליו זה אח"ז הר"ז מיקל בסכין ובמספורת אבל לא במספריים ויעשה אבל השני אצל הראשון כמו שהוא אנוס ויגלח וקס"ד דכך הוא הדין כל ל' של אבילות שניה אלמא דלא מהני אונס לאבילות אפי' כל ל' לכו"ע וליכא פלוגתא בזה הוי לא איתאמרת אלא מפני כבוד הרגל פי' לא איתאמרת בברייתא היתר בל' של אבילות לאחר אונס אלא מפני כבוד הרגל ע"ז התיב ר"ש בר"י ניחא בתוך ז' בתוך ל' בתמיה דעד כאן לא מהני אונס לאבילות רק לז' אבל לל' ודאי מהני אף שלא מפני כבוד הרגל ומוסיף ר"ח חברין דרבנן להביא ראיה מברייתא לר"ש בר"י דמהני אונס לאבילות על ל' ורק על ז' לא מהני דהא תני אלו דברים שהאבל אסור בהם כל ז' וקשה למה נקט כל ז' הא כל ל' אסור בתספורת ואלא ע"כ לא איתאמרת אלא בשתכפוהו אבלים דהוי אונס ולא מהני על ז' אבל על ל' מהני הדא אמרה שהוא מותר בל' אלמא דמהני אונס לל' וא"כ קשה על תירוצא דר"ח וע"ז משני א"ר מתני' מ"ד אסור כדרכו במספריים פי' דמשני תירוצא אחריני הא דתני אסור בתוך ל' לאחר האונס מיירי במספרים כדרכו והא דמוכח מברייתא דנפ"מ בין ז' לל' גבי תכפוהו אבילות דמותר בל' ואסור בז' היינו במספריים שלא כדרכו רק בשינוי' דאז מותר בל' לאחר האונס ואסור בז' אפילו במספריים שלא כדרכו אבל במספריים כדרכו אסור בל' ג"כ ע"כ ניחא תירוצא דר"ח הא דתני מותר במספריים כדרכו בל' היינו דווקא משום כבוד הרגל אבל בשאין שם רגל אסור במספריים כדרכו היוצא לנו מתוך הסוגיא הזאת דדווקא אבילות בתר אונס בתוך ל' מותר משום כבוד הרגל אבל בלא אונס אסור כל ל' אף משום כבוד הרגל אבל ברגל גופי' שחל תיכף לאחר ל' מותר לגלח אפילו בלא אונס של מד"ה דהא אבילות גופיה הוי אונס לרגל כמו מנודה קודם הרגל דמותר לגלח ברגל אבל לענין שיגלח בתוך אבילות גופיה לפני הרגל אינו מותר בתוך שלשים רק כ' שבא ממנה"י ועפ"ז יתבאר בסמוך:

שפם ונטילת צפרנים אית תניי תני ברגל מותר ובאבל אסור כו' וקאמר הגמ' דלא פליגי דה"פ דברגל מותר. ובאבל אסור דקאי הכל על אבל וה"פ דברגל של בתר אבל מותר דדמי כמו מנודה קודם הרגל ובאבל סתם כשאין שם רגל אסור ואבל ברגל סתם אסור משום דהיה יכול ליטול ערב יו"ט והיינו דגרסינן מ"ד ברגל מותר כשיש שם רגל ובאבל אסור כשאין שם רגל וסתם אבל הוא ומ"ד ברגל אסור בשיש הערמה דהוא סתם רגל דהא יכול ליטול ערב יו"ט ולא יגדל ביו"ט ובאבל מותר בשאין שם הערמה דהיינו שקודם אבילות לא הי' מעכב האכילה והנטילה ובתוך האבילות מעכב האכילה והנטילה והוא לא ידע שיהיה אבל ולא היה מחויב ליטול קודם האבילות כי מי ידע שיהיה אבל אם היה מעכב הנטילה והאכילה קודם לכן ג"כ אז אסור אלא א"כ כשיש שם רגל אח"כ ודו"ק:

הלכה ד

פתר לה בכותב להניח וטוה על יריכו פ' האי וטוה על יריכו הוא אמר מר וקאי על מתניתן ודו"ק:

הלכה ה

אבל ביום ראשון אינו נותן תפילין ביום השני הוא נותן תפילין אם באו פנים חדשות חולצין כל שבעה דברי ר"א ובברכות בירושלמי דפוס אמשטרדם לא גרסינן כל שבעה אלא אם באו פנים חדשות חולצין דברי ר"א וכן הוא הגי' המדויקת בל"ס עיי"ש ברפ"ג ולפי דברינו לקמן בע"ה יתבאר שזאת הוא גי' האמיתית וכן בבבלי דף כ"א במכילתין לא גרסינן כל שבעה:

ר"ז מר עוקבן בשם שמואל רבי זעירא רבי ירמיה בשם רב הלכה כר"א בנתינה וכרבי יהושע בחליצה רבי זעירא בעי אם נתן ביום השני כר"א מהו שיעשה רבי אליעזר כרבי יהושע שלא לחלוץ אמר רבי יוסי בי רבי בון וכיני אם נתן ביום השני כר"א נעשה רבי אליעזר כרבי יהושע שלא לחלוץ אין כיני נאמר הלכה כרבי אליעזר ע"כ הפי' הוא אם הא דקי"ל כרבי יהושע בחליצה דאינו חולץ ביום השלישי אם ביום השני בנתן כרבי אליעזר מהו שיעשה בדיני' דרבי אליעזר ביום השני כרבי יהושע שלא לחלוץ אם דווקא קי"ל כרבי יהושע בחליצה ביום השלישי אבל בדיני' דרבי אליעזר בנתן ביום השני לא קי"ל כר"י או לא דאפילו ביום השני נמי אינו חולץ אמר רבי יוסי בר"ב וכיני אם נתן ביום השני כר"א נעשה רבי אליעזר כרבי יהושע שלא לחלוץ פי' נעשה בדיני' דר"א ביום השני כדיני' דר"י שלא לחלוץ אין כיני פי' דאל"כ נימר הלכה כרבי אליעזר דהא רבי אליעזר לא פליג על ר"י בדיני דחליצה ביום ג' דהא ר"א לא סבירא ליה דחולץ רק ביום השני אבל ביום השלישי לית מאן דפליג בדיני דר"י ולכו"ע אינו חולץ ואין כאן פלוגתא אלא ביום השני לחוד דרבי אליעזר סבירא ליה דנותן ובפנים חדשות חולץ ולר"י אפי' בלא פ"ח נמי אינו נותן ואם כן למה ליה כלל למימר דהלכה כרבי יהושע בחליצה א"ו דה"ק דהלכה כרבי יהושע בחליצה אף בדיני' דר' אליעזר אליבא דרבי יהושע חולץ דקי"ל כר"י דפ"ח אינו גורם לחליצת תפילין דפ"ח אינו מחדש שום אבילות לענין תפילין וע"כ ממילא לדידן דקי"ל כרבי אליעזר דנותן ביום השני אינו חולץ בשביל פ"ח דקי"ל לענין פ"ח כר"י: